

Sparren met spionnen

Dr. Peter Klerks,
raadadviseur
Parket-Generaal,
Openbaar Ministerie
en docent aan de
Politieacademie.
Reageren?
p.p.h.m.klerks@
om.nl

Eind oktober zochten in Den Haag spionnen, wetenschappers, journalisten en informatieondernemers elkaar op om twee dagen lang over inlichtingenwerk te bomen. Dat gebeurt ieder jaar, sinds in 1991 twee historici de *Netherlands Intelligence Studies Association* oprichtten. De website www.nisa-intelligence.nl heeft qua ontwerp een nogal 'historisch' karakter, maar de conferentie was hoogst eigentijds. Er waren presentaties over 'terrorisme 3.0, 4.0 en 5.0', onderzoeksgroep Bellingcat lichtte hun werkwijze bij het MH17-onderzoek toe, er waren workshops over innovatieve analysetechnieken, het traceren van cryptocurrency, mindfulness en effectieve veiligheidsinterviews onder hoge tijdsdruk.

Huidige en voormalige hoofden van MIVD en AIVD woonden een groot deel van de conferentie bij en leverden actieve bijdragen. Veel van hun medewerkers waren eveneens aanwezig, en ook de NCTV was goed vertegenwoordigd. Er liepen nogal wat gepensioneerde geheimschrijvers uit de Koude Oorlog rond, voorzien van koninklijke lintjes op hun tweedjasje. Er waren tientallen Britse, Duitse, Belgische, Spaanse en Scandinavische deelnemers, nogal wat jonge Oost-Europeanen die vloeiend Engels spraken, en enkele prominente Amerikanen. Tal van inlichtingendienstmedewerkers zijn overgestapt naar het private domein, want er is veel vraag naar bekwame analisten en dienstverleners in veiligheid. Er werd dan ook druk genetwerkt, en het was eigenlijk ronduit gezellig.

De bijeenkomst had een nogal academisch karakter, mogelijk omdat veel aanwezigen actief waren (geweest) in het analysewerk. Daar zijn tegenwoordig internationaal gereputeerde opleidingen voor die sterk bijdragen aan de verdieping van het vakgebied. De gesprekken tijdens de pauzes waren dan ook inspirerend en uitdagend.

Think tanks

De enige bekende uit de politie- en OM-wereld die ik tegenkwam was voormalig PG Harm Brouwer, die nu als voorzitter van de Commissie van Toezicht de geheime diensten op het rechte pad tracht te houden. Zo kwam de gedachte bij me op: hebben wij bij politie en OM iets vergelijkbaars als het NISA? Is er een platform waar insiders en buitenstaanders discussiëren over nieuwe ontwikkelingen en dilemma's? Wanneer ontmoette ik voor het laatst iemand uit de korpsleiding op een openbaar congres? Zijn er leden van de 'top-61' die op internationale symposia aanspreekbaar rondlopen en met buitenlandse collega's, hoogleraren en onderzoeksjournalisten discussiëren over zoiets als de ethische aspecten van grootschalige data-analyse?

Dat is een zeldzaamheid, en de OM-top (hoewel academisch gevormd) doet het nauwelijks beter. Wat zegt die constatering over de criminaliteitsbestrijding als vakgebied? Waar halen onze strategische en tactische leiders hun inspiratie en ethische reflectie vandaan?

Op het NISA-congres kwam meermaals de spilfunctie van *think tanks* aan de orde: instituties als RAND en Clingendael, waar inlichtingenmensen een sabbatical kunnen

doorbrengen om samen met wetenschappers aan complexe vraagstukken te werken. Vanuit zulke instellingen vinden grensverleggende experimenten plaats met nieuwe methoden en allianties. In de Nederlandse rechtshandhaving ontbreken zulke voorzieningen, al zijn er kleinschalige experimenten met detachering naar bijvoorbeeld Clingendael. Ook de OM-hoogleraren bouwen aan veelbelovende coproducties met NFI en TNO.

Maar er is nog een wereld te winnen door het oprichten van een innovatieplatform, een genootschap voor veiligheidsstudies, een bredere internationale oriëntatie. Ondanks dat er inmiddels veel universitair opgeleide politiemedewerkers rondlopen, wordt de politiecultuur nog gedomineerd door het zittende kader, dat overwegend MBO of HBO is opgeleid aan de Politieacademie, met soms een vervolgcursus. Mogelijk verklaart dit ook het gebrek aan waardering voor onze analisten en onderzoekers, waarvan er de laatste vijf jaar velen zijn uitgestroomd of naar andere functies zijn overgegaan. Doodzonde, omdat geavanceerde data-analyse een cruciale succesfactor is in de hedendaagse veiligheidszorg.

Inlichtingendienstmedewerkers presenteerden op het NISA-congres hun toegepast onderzoek op het snijvlak van wetenschap en intelligence, en hun diensthoofd zat trots op de eerste rij. Wanneer onderzoekers van de Nationale Politie al eens iets mogen presenteren op een openbaar congres, is er zelden een strategisch leidinggevende te bekennen.

Solide

Misschien ben ik ditmaal te negatief: de diensten zijn veel kleiner dan de Nationale Politie, dus zo'n spionnenbaas heeft wellicht meer agendaruimte. De huidige korpschef heeft wel degelijk warme belangstelling voor wetenschappelijk onderzoek, en onze commissie Politie en Wetenschap vervult een soort van brugfunctie. De Politieacademie organiseert kennistransfer en waardevolle seminars. En natuurlijk vormt *het Tijdschrift voor de Politie* een onmisbaar platform op het snijvlak van praktijk en wetenschap. Op het jaarlijkse congres van het Tijdschrift kom je eenheidschefs, hoofdofficieren en recherchebazen tegen die met hoogleraren converseren. Tel dus je zegeningen en werk aan vooruitgang.

Wat ik van het NISA-congres meenam is de notie dat, te midden van alle drukte in een snel veranderende wereld, van de overheid natuurlijk mag worden verwacht dat ze alert en adaptief is. Tegelijk onderscheidt de overheid zich van andere partijen door zorgvuldigheid, objectiviteit en oog voor langetermijnbelangen. Dat vraagt om een solide set van principes en waarden, professionele werkwijzen en resultaatgerichtheid. Als iedereen hijgerig vanuit de heup meningen afvuurt via sociale media, kan de overheid daar niet zonder meer aan meedoen. Wij denken twee stappen vooruit, kennen onze bredere verantwoordelijkheid, zijn zorgvuldig en hebben oog voor de veelvoudige context: vakinhoudelijk, beleidstechnisch, juridisch, historisch en cultureel. Dat levert een uitdagende werkomgeving op! <<